

Primož Čapin

Kako

sem

skoz

padu

Založba VED

Primož Čapin

Kako sem skoz padu

roman

Založba VED

Primož Capin

Kako sem skož padu

Uredil in napisal spremno besedo
Iztok Vrhovec

Oblikovanje ovitka in prelom
K. Rok

Izdala in založila
Založba VED, Ljubljana

Za založbo
Iztok Vrhovec

©Primož Capin, Založba VED, 2007

www.svarun.org
VED@svarun.org

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-31

CAPIN, Primož

Kako sem skož padu : roman / Primož Capin. - Ljubljana :
Ved,
2007

ISBN 978-961-6574-24-2

231741952

Uvodna beseda
Iztok Vrhovc

Pisatelj Primož Capin v svojem drugem romanu, *Kako sem skož padu*, nadaljuje pripoved o Primožu (Capinu?), s katerim smo se spoznali že v njegovem prvem romanu, *Kako sem gor rasu*, ko smo ga v njegovem odraščanju spremljali do trenutka, ko ni opravil sprejemnih izpitov na Filozofski fakulteti. Svoje šolanje zdaj »nadaljuje« v četrtem letniku Srednje kemijske šole. Njegov (še vedno) precej diktatorsko nastrojeni oče mu, po uspešno opravljeni maturi, najde službo v svojem rodnem mestu, kjer naš prvoosebni junak stakne precej nadležno pljučno bolezen; zato nekaj nadaljnjih mesecev preživi na Golniku. Z njegovo izbranko ga nato spremljamo na potovanju v domovino don Kihota in – kot se za *junaka* Primoževega kova, ki življenje bolj opazuje, kot pa v njem aktivno sodeluje, *spodobi*, ga po vrnitvi v lastno domovino (ravno v času plebiscita za osamosvojitve Slovenije), ne da bi Primož dobro vedel zakaj, ta zapusti. Po krajšem izletu v deželo tulipanov, očetovemu negodovanju navkljub, odpove delovno razmerje. *Najlepša cvetka, ki si jo je med drugimi privoščila »mežnarija« med načrtnim potopom podjetja, pa je bila anonimno podeljevanje denarnih nagrad – tako imenovanih viktorjev –, ki so jih enkrat na mesec dodelili birokratom za trud pri potopu podjetja. V okrožnicah, ki so skorajda usakodnevno krožile naokrog, se je tisto podkupovanje imenovalo privrženost, požrtvovalnost in pripadnost podjetju, ki je bila v glavnem v tem, da je nagrajena birokracija držala jezik o finančnih malverzacijah v podjetju za zobmi. Proletariat, ki je tovarno spravil pokonci s prostovoljnim delom in odrekanjem od lastnih ust, zneskov ni bil deležen. Sledi še eno precej neuspešno razmerje z Biggy, izkušnje s trdimi drogami*

(Čez nekaj časa se je pojavila trda »municija«, katere konzumacija pa beročim močno odsvetujem.) in Primož znova ostane – sam. Oziroma, kot izvemo iz nadaljnega poteka zgodbe, s svojim vedno prisotnim očkom, ki nikoli ne posluša nikogar razen sebe, njegov *zvesti* sin pa se ga (kljub občasnim poskusom) še vedno ne more rešiti.

Avtorjevo pisanje je izrazito vezano na uporabo pogovornega jezika, ki izhaja iz okolja, v katerem živi njegov glavni junak, torej gorenjskega (*»guna jh narobe vzgaja«*), vse skupaj pa začini z izrazito osebnimi pogledi na lastno življenje in izdaje, ki se mu vrstijo takorekoč ena za drugo (*Nikoli več je nisem videl, slišal pa sem, da se je ustalila, poročila, dva froca ... meni je povedala, da se ona nikoli, ampak prav zares nikoli ne misli poročiti, imet froce itd ... pa še verjel sem ji ...*) in dogajanja v družbi. Distanco do tematike, ki jo opisuje, vzpostavlja z ironijo in s sarkazmom, nikoli pa ne zaide v pretirano moraliziranje. Primož je še vedno *mlad* (v dvajsetih), do kakšnih odgovorov se bo dokopal v svojih zrelejših letih, pa bomo morda izvedeli v morebitnem nadaljevanju. Za zdaj sta z očkom še vedno v precej trd(n)i navezi ...

Primož Capin
Kako sem skož padu

1.

Vdveh vzdolžnih vrstah treh sestavljenih klopi je sedelo kakšnih deset močvirnikov in ena močvirnica, ki je zalegla za dva krepka, in dva ali trije prebivalci takrat še ne samostojni državici pripadajočega hribovja. Med njimi tudi jaz.

Po tistem debaklu in fiasku (sprejemni izpiti za filofaks – glej: Primož Capin, *Kako sem gor rasu*) je bila spet mamica tista, ki mi je rešila nematurirano kožo.

Vpisala me je v zadnji letnik Srednje kemijske šole – metalurški oddelek –, ki se je nahajala in se verjetno še – razen metalurškega oddelka – na Aškerčevi cesti, ravno nasproti filofaksa.

Na stopnice pred filofaksom, kjer sem tako neslavno začel in tudi končal svojo filozofsko kariero, so v zlatih sončnih dopoldnevih ali pa oblačnih, mračnih in deževnih – kakor kdaj, odvisno pač od vremenskih razmer, v katerih smo se nahajali – nostalgичno strmele moje, v rosnih mladosti tako vesele, z leti pa vedno bolj otožne oči.

Eden izmed močvirnikov je plesal kolo pri Rožancu. Takšne reči. V kakšne poglobljene stike se z njimi nisem spuščal. Upornikov z razlogom med tistimi k raznoraznim

karieram in osamosvojitvi od težčih staršev težčim kreaturem, nagnjenih k ritolizništvu, ni bilo.

Navezal sem nujno potrebne stike s sošolci, ki so na mojo z odsluženim vojaškim rokom podkrepjeno osebo gledali kot zeleni rekrut na izkušenega vojnega veterana.

Nisem dal kaj dosti na to.

Hodil po svojih potkah.

Z Aškerčeve ceste sem se ponavadi kar peš odpravil po Celovški, prečkal križišče z Gosposvetsko ali vrag si ga vedi katero cesto, in po kakšnem urico dolgem prodiranju skozi mestni smog (šparal sem drobiž za trolo, da sem imel za čike, pa za kakšen pir, pa za ogled kake kino predstave; Cankarjev dom oziroma prireditve v njem je bil za moj žep praktično in teoretično nedosegljiv) prikorakal v dijaški dom z Bežigradom, kjer sem bil na lastno željo nastanjen med tujejezičnimi prebivalci takrat še bratskih, južnoslovanskih dežel, ki so se v glavnem šolali za raznorožne zidarske poklice.

Lepega sončnega dne (vse je teklo kot po maslu in bilo kot je treba – počutje v redu in prijetno, usklajeno z vsem, kar ga je obdajalo) je na vsem lepem potrkalo na vrata našega razreda.

Ne da bi trkajočega kdo povabil naprej, se je odprlo levo krilo dvokrilnih vrat, in v razred je glavo pomolilo ptičje strašilo (Angela, mamičina prijateljica iz gimnazijskih dni – kar mrzlo me je spreletelo), ki je od moje osebe zahtevala, da se ji stavi na razpolago za krajši pomenek na hodniku.

Vsi v razredu, tudi učitelj, ki je ravno predaval (matematiko, se mi zdi, sicer pa to niti važno ni, vsaj kar se tiče mojih izpovedi), so debelo zazijali.

Osrmočen kot kakšno nebogljenno otroče, ki so ga ujeli pri »pusti pacek« opravilu – prav tako se je moja odraslost počutila v tistem primeru –, sem stopil pred razreda duri.

Iz Angelinih črtastih ust (tako značilnih za nasvete dajajoče ljudi, svet in življenje v njem pa se ne ravnata po njihovih navodilih, kar je neizčrpen vir nadaljnjih frustracij; tudi očka je en takšen tič, bolje rečeno čuk, Angela pa sova) so širokogrudno iz sicer posušenih prsi pričeli leteti nasveti, kako naj postanem atomski fizik (kot je to njen nečak, je dodala).

Odrptih ust in čohljaje se po dolgi grivi (ki mi je po prihodu iz šišajoče vojske spet kolikor toliko spodobno zrasla), sem v stavu mirno stal pred zmerjajočim narednikom – posttravmatski sindrom –, ki mi je delil nasvete.

Občasno mi je rdečica togote in sramu (vsega po malem in vse obenem) zalila obraz, kar je angel v Angeli dobro opazil, Angela pa nič kaj angelsko spregledala.

Ko se je Angela dodobra izkašljala in ravno zajemala sapo (ki ji jo je zaradi nepretrganega, hlastnega govorjenja že dodobra začelo primanjkovati, malo me je zaskrbelo, da jo bo zadelo), je zazvonil zvonec, iz razredov so se vsuli di(v)jaki in di(v)jakinje, njih zdrav trušč in hrušč, ki je zavladal na hodnikih, potem, ko s(m)o bili pripuščeni na kratkotrajno svobodo – jaz kot Gorenc in tipičen predstavnik svoje rase na cigaret, ki sem ga v petih minutah odmora pol pokadil, pol pa v skladu z pregovorno znano skopo-

ritostjo (varčnostjo, bi rekel ati) spravil v žep; močvirniki pa na fast food, ki so ga v manj kot petih minutah stlačili tja, kamor sem jaz cigaretni dim, in to ne skromno polovico, ki bi zadostovala utolažiti prvo glad (drugo polovico bi lahko na primer dobil jaz ali pa kakšna podobna svetovna sirota pod šolskim napuščem na notranjem dvorišču, ki se je naslanjala na zid in puhala oblačke dima); Polona, obilnaoblinost za dve krepki osebi, je ponavadi zmazala dva –, pa je pregnal tisto zverženo, upokojeno bitje polno nasvetov (za katere je ni nihče prav nič prosil, jaz še prav posebej ne) iz šolskega hodnika (kamor je prav tako ni nihče povabil).

Enkrat je na identičen način (samo glas in stas in odevala so bila druga) prišla na nenapovedan obisk tudi teta Marica, tokrat je potrkal pelc montl, pokrit s širokokrajnim klobukom, izpod katerega se ni videlo takorekoč nič, in mi, ko sem stopil pred razreda duri, kamor sem bil pozvan z uradniškim: »Stranke naj pristopijo,« ponudila streho nad glavo.

Zaradi nič kaj prijetnih spominov na obmorsko prenašanje pomij in našarjeno kuhinjo v prestolnici – glej Primož Capin, *Kako sem gor rasu* –, katere pospravljanje bi me najverjetneje doletelo, če bi sprejel ponudbo, sem povabilo nehvaležno odklonil, vsaj tako se je hvalila kasneje pred žlahto.

»Ona mi skuša pomagati, jaz pa takole,« je namrdnila svoj malomeščanski nosek in prhnila skozenj.

Čisto zadovoljen sem bil z dijaškim samskim domom, v katerem sem radovoljno živel, »samo da bi imel mir in da mi nobeden ne bi težil,« kot pravi Smolar.

Tako sem se samostojno in uspešno (obilno in sebi v prid sem uporabljal štiriletne izkušnje srednješolskega izobraževanja, ki sem jih imel za seboj: plonkanje, prišepetavanje, špricanje) prebijal skozi zadnji letnik od neprijazne usode (posode, bi reku Feri), v kateri sem živel, usojenega mi poklica.

No, pa da ne bom dolgovezil in opisoval končnega izleta – ki sem ga v si lahko mislite kakšnem vzdušju preživel na Rogli, med pubertetniškimi izpadi razpuščene mladine v najetem apartmaju (razrednik ni hotu zraven, tip je vedu, kva ga čaka, smo šli kar sami) –, se kar takoj prestavimo k zaključku šolskega leta.

Tisti letnik smo vsi šolajoči (razen nekega imbecila – razvojna stopnja med debilom in idiotom – za tiste, ki nimate pojma o tipologiji ljudi) uspešno opravili. Čakala nas je grande matura.

Ko je prišel veliki dan, se nisem počutil nič kaj svečano. Prej posrano, kajti o predmetih (razen slovenščine, ki mi je sedla, kot pravimo) nisem vedel tako rekoč ničesar.

Ko sem kot najstarejša oseba, s tem naj bi bila pogojena tudi moja zrelost, prvi stopil pred maturitetno komisijo, mi je kmalu postalo kristalno, kaj kristalno, diamantno jasno, da zrelostnega izpita ne bom opravil.

Navkljub temu več kot očitnemu dejstvu, ki je bilo jasno izrisano v malce šokiranem izrazu na mojem obrazu, sem vljudno izvolil izbrati enega izmed treh listkov, ki so mi bila z nepopisano stranjo navzgor stavljenjena na razpolago. Zanašal sem se na tako imenovano srečo, ki pa me je pustila absolutno na cedilu. Ko sem namreč s šibkim upanjem začinjenimi očmi da bom naletel na vprašanja,

na katera bom čisto slučajno in po naključju vedel memoriran in zabetoniran odgovor, ki se bo kot svetla luč na koncu črnega predora pojavil v mojih zatemnjenih možganskih vijugah, ošinil prvo, drugo in tretje vprašanje, jasno odtiskana na belem papirju, o nobenem izmed njih nisem imel niti najmanjšega pojma. To sem tudi iskreno priznal preiskovalni, oprostite, maturitetni komisiji. Prav nič nisem zavlačeval. Še manj jecljal. Ali pa hodil kakor maček okrog vrele kaše, kar bi se prav gotovo zgodilo, če bi hotel odgovoriti na tista tri zastavljena vprašanja, katerim bi (skoraj zagotovo) sledilo še kakšno.

Moja neobičajna iskrenost pa je maturitetno komisijo nadvse presenetila. Ji tako rekoč izpahnila oči.

Nekaj časa so me presenečeno opazovali. Še prav posebno vztrajnost je izkazal eden od članov komisije (prejko-ne ravnatelj), ki je začel prepričevati moje neznanje z raznoraznimi pedagoškimi prijemi, na katere pa nisem nasedel, saj nisem imel s čim, sploh pa ne z barko znanja, ki je nisem premogel.

Po kratkotrajnem prepričevanju, češ, naj le poskusim, saj ni tako težko, kot se zdi (mislil je, da tremiram, v resnici pa o zastavljenih vprašanjih nisem imel pojma oziroma se mi je o njih le malo sanjalo – le kakšen naslov, ki sem si ga zapomnil iz plonkanja v šoli, npr. kalibracija, naprej pa je bila in je še vedno tema), smo se dobrohotno poslovili. Trojka mi je zaželela več sreče prihodnjič, jaz njim ravno tako.

2.

Grande maturo sem opravil v jesenskem roku.
Tokrat sem ubral drugačno taktiko.

Po prihodu v prestolnico sem zavil v enega izmed na gosto posejanih bifejev na poti v šolo – na vsakih nekaj korakov izvesek, ki je vabil na okrepčilo –; madonca, kako država (ki izdaja dovoljenja in pobira davek od gostinca, ta pa pobira denar od krepčila potrebnih za škodljive, od države legalizirane in strupene zvarke, ki proizvajajo trpljenje in nesrečo) skrbi za krepčanje državljanov.

Za šankom zvrnil dve vodki.

Kar zaplaval v šolo.

Tam nekaj časa lebdel.

Ko je prišla napovedana ura in s tem matura je šlo vse kot po maslu (mi je teku jezik kot namazan).

Tudi profesor, s katerim sem bil »zakačen« – enkrat me je dobil pri plonkanju; vse do takrat me je imel za nekakšnega metalurškega genija plastične predelave kovin (predmeta, ki ga je predaval in ga je moral imeti rad, vsaj sodeč po reakciji), kontrolke, ki sem jih preplonkal, mi je ocenjeval s pet+, dokler me ni dobil, od takrat naprej je bil

žalosten in razočaran nad menoj tako zelo, da je še mene bolelo –, mi je podaril pozitivno oceno. »Enkat morte nardit,« je dejal. Se mu na tem mestu zahvaljujem in opravičujem.

Kar malce ponosen sam bil sam nase, ko sem prinesel diplomo domov.

Tudi očka in mamica sta bila zadovoljna z menoj.

Očka mi je na svojih pohodih v samo njemu znano (ostalim družinskim članom pa neznano) smer pričel iskati službo.

Mamica je imela druge skrbi. V glavnem te, da je vsakodnevno peš, otovorjena s plastičnimi vrečkami, polnimi živil, kot kakšna tovorna mula vlačila prehrambene artikle za zlakoteno družino iz trgovine domov. Očku niti na misel ni hodilo, kaj šele prišlo in tam parkiralo, da bi mamico kdaj popeljal po nakupih ali pa se kako drugače kazal z njo v javnosti, bil je namreč mnenja, da za preživetje zadostujeta krompir, ki ga je jeseni pripeljal domov v velikih količinah, in solata, ki jo je prideloval na vrtu in to tako, da mamiči poleg ni pustil zasaditi niti peteršilja. Kadar je mamica na težko priborjenem senčnatem koščku vrta za hišo posadila jušno zelenjavo, ji je imel očka veliko za povedat.

Nekaj časa sem preživel v tako imenovani brezposelnosti, ki je v nasprotju s pripovedovanim lahko tudi zelo prijetna zaposlitev, sploh, če je človek mlad, vesel in brez skrbi.

Občasno jo je prekinil kakšen telefon.

Kadar je telefonsko slušalko vzdignil očka – to pa se je bolj redkokdaj zgodilo, zakaj, bom povedal čez nekaj vrstic

– in ugotovil da je na drugi strani kmečka posest, ki pričakuje pomoč, je povedal, da »ma drug deu« in mi jo z velikim veseljem prepuščal v uporabo. Ob drugih klicih, ki so zahtevali mojo osebo, tega ni nikoli storil, navkljub prisotnosti v hiši za kličočega nisem obstajal.

Ponavadi je bila prva pri njej mamica, ki je bila na takšna in podobna cingljanja v domači hiški zelo pozorna.

Kadarkoli je pozvonil telefon ali zacingljajal zvonček nad kuhinjskimi vrati – driiiin driiiin je naredilo včasih; danes pa din don –, je pustila vse, kar je držala v rokah in zdrvela proti viru pozivnega zvoka.

Enkrat, ko je tako zdrvela po stopnicah iz prvega nadstropja v pritličje, proti viru razjarjenega telefonskega zvonjenja, ki nikakor ni hotelo utihniti, ji je na štengah spodrsnilo, s svojo suho rito je sedla na ostrorobo stopnico in v takem nezavidljivem položaju zdrsela nadstropje nižje.

Mislím, da mi ni treba posebej poudarjati, da je imela zadnjo plat kar nekaj dni okrašeno z modrico, ki ji je preprečevala sestí, dvigovati telefon, lupiti krompir, čistiti solato in pomivati posodo, to pa je bilo v glavnem tudi vse, kar ji je dovolil početi očka. Včasih, ko je bil še posebej dobro razpoložen, ji je celo dovolil zašiti kakšen odpadel gumb ali pa strgan štunf.

Tudi ostalim sosedam so se dogajale podobne reči, vsake toliko časa sem kakšno srečal z berglo na cesti ali pa kateere od njih nenavadno dolgo ni bilo na spregled:

»Če pa je?«

»Aaaahhhhhh, škoda besed,« so njih možje odmahovali z rokami.

Ko je mamica zaslišala za kaj se gre – da je potrebna pomoč somišljeniku katoliških naziranj v ruralni obliki = slovenski kmet –, me je poklicala z visokim glasom operne solistke iz nekdanje reklame za šumi bonbone, ki je najverjetneje odmeval še v kmečki izbi na drugi strani žice. Čeprav se običajno nisem nahajal daleč stran od kuhinje, kjer je bil nameščen stacionarni telefon, ravno nasprotno, ponavadi sem bil zelo blizu, v svojem brlogu zraven kuhinje sem bral oziroma zaradi dopoldanskega razbijanja s posodo, ki ga je povzročala živčno razrvana mamica, poskušal brati, me je z visokim C pozvala na telefon.

Tu ni bilo možnosti eskapad. Ni mi preostalo drugega kot prisloniti slušalko na levo lice (že od rojstva sem prepričan levičar).

Marsikaj je bilo na kmečkem razporedu.

Golcvarija.

Cepljenje bukovih polen.

Žaganje in zlaganje dil.

Obiranje in prešanje jabolk.

Spravilo sena.

Betoniranje še ne zabetoniranih površin.

Kopanje drenažnih jarkov v sadovnjaku pod hlevom, kamor se je stekala gnojnica.

Nekega dne sem se tako poglobil v kramp in lopato, da me je moral plečati kmet – posestnik Joža – zagrabit za kroglec in izvleči iz živega blata, ki me je začelo vsrkavati vase.

Začmokane škorenjce – v katere sem bil obut in iz katerih me je lahkotnega kot kakšno puhasto peresce, kar

sem bil in sem vedno bolj, lahkotno, saj je močan kot vol, potegnil kot zajca iz kože – sva pustila kar tam.

Resnici na ljubo naj povem, da mi je očka včasih – kadar ni imel »drug deu« (kot se je izražal, kadar je bil telefonično dosegljiv in naprošen za pomoč in mu delo ni dišalo, telefonsko slušalko pa je prepustil meni), ki sem ga imel nekega vročega poletnega dne, ko sem predčasno končal s švicanjem pri kmetu, priložnost spoznati: ležal je poleg brhke mladenke zgoraj brez na jezerski obali in se delal, da bere časopis, v resnici pa je skozi na nos poveznjena očala škilasto opazoval špičaste vršace, na katerih so se lesketale kapljice vode, ki jih je mladenka prostodušno nastavljala ščegetljivim sončnim žarkom in pohotnim pogledom objezerskih sprehajalcev; če ni bilo tako, kot sem ravnokar zapisal, naj me koklja brčne, ko smo že ravno pri kmečkih opravilih –; ponavadi se je to zgodilo pri spravi sena; priskočil na pomoč.

Ko se je pred puhalnikom, v katerega sva metala seno, najbolj prašilo, naju je prišel pogledat kmetovalčev brat, vojno lice v pokoju, ki je živel nedaleč stran in to s kirurško masko čez obraz.

Tudi nadobudna hčerka, v katero so se polagale želje in upi, da bo peljala kmetijo naprej, edino žensko bitje, ki je ostala na velikem posestvu po smrti svoje mamice (ta je umrla dokaj nenavadne smrti, v hrošču pred trgovino ji je med grizljanjem sendviča postalo slabo in že je ni več bilo, kar je bila najverjetneje posledica premastne hrane in težaških opravil; pred njo sta šla po opravkih že tudi dva hvapca, naslednji bi bil čisto lahko na vrsti jaz, v silosu ni prav dosti manjkalo) ni bila videti prav nič navdušena nad

pripravljanjem kosil in opravljanjem drugih kmečkih opravil.

Kadar so jo posestnikove mile prošnje le pripravila k temu, da je skuhala kosilo za hvapca – naju z očkom –, je za to zahtevala plačilo.

Kar usta mi je zapiralo nad žlico z dišečo govejo juho, ko sem slišal za cenitev njenih uslug.

Tudi očka je ostal brez besed.

3.

Nekega dne me je očka zopet navsezgodaj prebudil z osebki, povedki, glagoli, časovnimi prislovi in podobnimi slovničnimi nazivi, ki jih je uporabljal za komuniciranje z mojega osebnega imena nevredno osebo:

»Vstan, dej, naprav se, dej, zdej koj, hitr, prid vn, te čakam!«

Kot ponavadi se je zelo mudilo.

Kar najpočasneje sem torej zlezel v cunje in mu sledil v prevozno sredstvo, ki me je že čakalo s prižganim motorjem in nestrpnim očkom v njem.

Ko sem ga zvedavo povprašal kam in kod gre najina pot neumitih zob, nepočesanih las, neofrišanega obraza, da o zajtrku niti ne izgubljam dragocenih besed, mi je mrko odvrnu:

»Boš že vidu.«

Odpeljal je proti mestu svojega rojstva.

Po prečkanju združenih gornjesavskih rečic je, namesto da bi zavil na levo, proti rojstni hiši, kot sem to vajeno pričakoval – tja je namreč ob takšnih nepričakovanih (kot strela z jasnega je usekalo v moj brlog) jutranjih vožnjah običajno vodila pridigajoča pot –, oddrvel dritto naprej.

Na sovoznikovem sedežu sem brez besed obsedel in samo naprej strmel. Vedno me je zanimalo, kaj se skriva na drugi strani vzpenjajočih gozdov, ki obdajajo očkovo rojstno hišo z dveh strani obzorja, vendar pa mi dlje od gnojne jame na dvorišču, v katero sem čmoknil že v rosnih letih, nikoli ni uspelo uteči.

Pot naju je sprva vodila po nekaj stoosemdesetstopinjskih serpentinah, ki jih je očka zvozil z odliko.

Ko sva prišla na vrh strmega pobočja, kjer so neke na sredini zakopani pobiti ustaši, njih žalosten sprevod iz taborišča smrti Lancovo pri Radovljici v četveroredih čez most med seboj povezanih z bodečo žico moških žensk in otrok je očka na lastne oči opazoval, o čemer je, prav tako kot o vsem ostalem, kar je zadevalo njegovo mladost, prav tako kot vsi ostali tam naokoli vseskozi molčal, molčijo še dandanašnji, saj jih je strah naslednikov morilcev pobitih ljudi in je bolje previdno držat jezik za zobmi kot pa se neprevidno dajat v zobe, kot pravijo sami; kot sem pred kratkim izvedel, občinska oblast nima denarja za izkop in dostojen pokop njihovih posmrtnih ostankov, niti ne za kakšno skromno spominsko beležje, za vkopano avtocesto preko najbolj rodovitnih polj pa ga je dovolj(?!), se je pred nama odprla obdelana ravnina.

Kaj takega nikakor nisem pričakoval.

Debelo sem zijal.

Očka je molčal.

Spregovoril je šele pred za zidovjem skrito in zamreženo tovarno v nekakšni grapi, pred katero je ustavil plehnato kišto, smrtno nevarno kletko (kar so vsa vozila v drvečem stanju, v katera se tako navdušeno tlačite, v njih

čakate v kolonah in z njimi uničujete to, kar nam omogoča živeti) na motorni pogon, rdečo katrco, s katero se je prevažal naokrog. Spregovoril pa ni z mano, pač pa z vratarjem, ki se je nahajal pred vhodom v tovarno in katerega jutranji zadah, ki mu je izdajalsko prihajal iz ust, ko je hočeš nočeš moral odgovoriti na očkovo vprašanje, kje da je kadrovski odelek, je izdajal jutranjega ljubitelja žganja oziroma alkoholika. Navzlic temu, da moj očka tovrstno izrojenost zaničuje, se ji je za opravljeno dolžnost zahvaljeval kot siromak za miloščino. Odšla sva po z oljnimi hlapci prepojenem tovarniškem dvorišču, po katerem so divjali viličarji, proti upravni stavbi, kjer je vladal malce bolj znosen promet.

Kadrovik, tako je očka imenoval osebo, s katero je imel, kot je vse skupaj kazalo, vnaprej dogovorjen sestanek, ga je lepo sprejel.

Z očkom sta si prijateljsko segla v dotlej neznane ročice.

Očka je takole začel:

»Enga mulca sm prpelou,« pri tem je z glavo malenkostno namignil na mojo malenkost, ki je štela okroglih dvajset in še nekaj let, »šolo j naredu, zdej pa ne dobi službe,« se je glasila njegova epska pripoved o mojem življenju.

Ko je hotel nadaljevati z družinsko problematiko in pričel opisovati tegobe, ki ga tarejo (»guna jh narobe vzgaja«, kar je počel povsod, kamor koli je prišel; iz opisovanja družinskih razmer je prihajal čist in neomadeževan kot devica Marija, mamica pa je bila vsega in še česa kriva. Včasih, ko je izgubil nadzor, da je »kurba, ko zakurbla«, je

zavijal z očmi, čeprav ni imel prav nobenega razloga za to, vsaj jaz ga nisem opazil), ga je kadrovnik, ki se mu očkovih tirad niti pod razno ni dalo poslušat, kar se mu je že od daleč, iz najbolj oddaljenih kotičkov v pisarni, kamor sem se umaknil in hotel postati neviden, kjer sem stal jaz, sploh pa od blizu, takoreč tik pred kadrovnikom obrazom, kjer je stal očka in kadroviku pršel slino v obraz, dalo videti na obrazu, ustavil že na začetku jeremijade.

»Ni problema,« je dejal, »projšnje naj napiše, pol bomo pa vidl,« je povedal gluh slepemu.

Meni, kot ponujajoče delovno mesto zapolnjujoči osebi, je posvetil le kakšno minutko svojega dragocenega časa, me povprašal po strokovni izobrazbi (če pašem tja, kjer je zevala strokovna delovna vrzel za nemoten delovni proces v neposredni proizvodnji moteča kot škrbina v nepopolnem zobovju; niti slučajno s tako izbranimi besedami) in izginil kot kafra.

Očka mi je ukazal, naj se kar tam, na licu mesta, polotim zadeve, kar sem tudi storil, kaj pa sem hotel drugega, lahko bi sicer tudi odšel, vendar nisem, zakaj, ne bom podrobno razlagal.

Ko sem oddal spisano v zahtevani očkov – »Dej, pokaž!« – kontrolni pregled, mu je rdečica togote zalila obraz. Zmečkal je skrbno spisano pisanje, v katerem sem podrobno razčlenil svoj življenjski položaj in družbene razmere v katerih se nahajamo, in ga odvrigel v koš za smeti. Ker sem bil nedovzeten za njegova nadaljna navodila o pisanju in sestavljanju prošenj, se je sam polotil opravila.

Osnutek, ki je nastajal v porodnih mukah (znojenje, globoki vdih: »Uuuuuu« in izdih: »Huuuuuu«) in na katerega sem moral kar nekaj časa čakati, je bil tako imenovano mašilo, v katerem je bilo povedano sledeče: kako mi je ime in kako se pišem, kdaj in kje sem se rodil, kje stanujem, kakšno izobrazbo imam in V upanju in pričkovanju se Vam že vnaprej zahvaljujemo, kar je toliko kot nič, če mene vprašate.

Lastnoročno sem podpisal tisto skrupcalo in ga hotel opremiti še z datumom prisotnega dneva, meseca in leta, tu pa se je znova zataknilo. Datum, v katerem sem se nahajal, mi je bil popolna neznanka, zato sem poprosil očka za strokovno pomoč. Skozi trdno stisnjene, črtaste ustnice paznika v koncentracijskem taborišču in podobnih nadzornih, ki se jim je v življenju treba izogibati v velikem krogu, je nekako spravil iz sebe tiste številke, ki pa niso vsebovale Anno Domini letnice, za katero prav tako nisem vedel – čisto resničen podatek, pa naj se še tako čudno sliši. Še enkrat sem ga poprosil naj o letu Gospodovem spregovori, ne pa da kar molči in tam kot kakšen lipov bog in podobna mitološka bitja stoji oziroma sedi, kar ga je navdalo z močnim razočaranjem nad mojo, tako se je izrazil, neprišteveno osebo.

Ko se je kadrovnik vrnil v pisarno, je v njej naletel na nič kaj prijazno, molčeče vzdušje. Očka mu je izročil v mukah in krčih porodnice spisano prošnjo, ki jo je za prihajajoči in odhajajoči kader odgovorna oseba (ne da bi jo pogledala) malomarno odvrгла na kup z okorno roko nakracanih pisem, ki so že ležala na njegovi pisalni mizi (kar mi je dalo rahlo slutiti, s kakšno inteligenco bom v prihodnje sodeloval – malo me je zmrazilo), nato pa se

prišel ritensko in rahlo se naprej nagibajoč – genetska deformacija njegovih prednikov iz srednjeveških časov – , zahvaljujoč se kot hlapec grajskemu gospodu, ki ga je izvolil milostno sprejeti – »si vzeti dragoceni čas, Vaša gnada, in ga, Vaša milost, poslušati« –, pomikati proti vratom. Vse skupaj je bilo že kar malce neokusno – kakor za koga – zame sigurno. Ne da bi karkoli dejal, izjavil ali pa komentiral sem se zrinil mimo klanjajočega očka in zapustil birokratske prostore.

Kmalu je na domači naslov priromalo pisemce, ki mi je sporočalo, da sem dobil nič kaj zaželjeno službo. V njem je poleg novice, ki je očka in mamico osrečila malce bolj kot pa mene, še pisalo kje in kdaj naj se zglašim na svoj prvi delovni dan.

Navodila sem dobesedno upošteval.

Točno ob napovedani uri sem stal na mestu zgoraj opisanih dogajanj.

Vljudno povprašal, ča lahko zasmodim cigareto.

Kadrovnik, ki je kadil tudi sam, mi je to – »seveda, seveda« – širokogrudno dovolil (dandanes, ko se izvaja kadicid, mi to najverjetnej ne bi), nato pa mu je zanimanje zame strahovito upadlo; kot recimo ob suši rečic vodostaj.

S prižgano cigareto sem v kotu pisarne kot kakšen pozabljeni fikus takole na mestu voljno stal, kadil in pričenjajoče se pisarniško kuhanje kave opazoval.

V pisarno je po par kolobarčkih dima, ki sem jih spustil v zrak, kot strela z jasnega ali pa še bolj primerno, kurirček s fronte v glavni štab – bili smo v krajih pozicije in opozicije tradicije dražgoške bitke (Kropa, če sem bolj

natančen), se pravi partizanov oziroma revežev, ki so se uprli zasedbi domovine in hoteli spremeniti brezobziren izkoriščevalski sistem, ki je spet prišel malo naokrog in bo v svoji zaključni fazi pripeljal svet do tretje vojne svetovnih razsežnosti tudi tam, kjer ta še ne poteka, v tim. demokratičnem svetu, kjer protestnika že čaka uniformiran sodržavljan in ga tepežka; in domobranov, ki so hoteli ohraniti status quo oziroma položaj bogatinov in to ne glede na okupacijo domovine, zdaj pa razmišljaj, spoštovani bralec in cenjena bralka, kdo je imel prav in kaj bo pisalo na spomeniku Žrtvam revolucionarnih in utilitarističnih političnih odločitev in svetovnih ekonomskih zablod – vdrl mlad, kodrolas dečko mojih let, ki je gledal malce navzkriž (kot mulc si je pri igri iztaknil oko), z zaspanim pisarniškim vzdušjem (tajnico) spregovoril nekaj hudomušnih, na jutranje posteljne radosti namigujočih besed, in si zaželel, naj mu sledim.

Željo sem mu izpolnil – kaj pa sem hotel drugega –, lahko mu je sicer ne bi, vendar tega nisem storil, zakaj, ne bom podrobno razlagal.

Najprej sva zavila v skladišče, kjer me je odgovorni opremljevalec najnovejših dvonogih tovarniških pridobitev – tako imenovani skladiščnik – opremil z meni namenjenim delovnim mestom v fabriki primernimi zaščitnimi sredstvi: modro delovno haljo in nizkimi čevlji z jekleno zaščitno kapo.

Čisto zadovoljen sem bil s skromnimi zaščitnimi sredstvi, ki sem jih bil deležen.

Nato me je zame zadolžena oseba po njej znanih, meni pa neznanih, potkah odpeljala v zakotne predele tovarne,

kjer sem v naslednji petletki (v tistem času smo živeli v dobi kratkoročnega, srednjeročnega in dolgoročnega planskega gospodarstva) svojega življenja preživel po osem uric na dan.

V oddelku tehnične kontrole, kamor sem zahvaljujoč svoji izobrazbi in očkovem trudu po najnovejšem spadal, so me prisrčno sprejeli.

Moj prihod naj bi razbremenil tam zaposlene prezaposlene in enemu od njih – prav tistemu, ki je bil moj vodič po tovarni – odvzel breme vizitacije proizvodnje vijakov iz ramen.

Kot se je izkazalo kasneje, so se vsi prezaposleni v oddelku – čeprav so v glavnem brezdelno posedali – opravljanju tistega dela izogibali kot križ hudiča. Kaj kmalu sem imel priložnost spoznati zakaj.

Vizitacija se je vršila v neposredni proizvodnji, s katero sem se še istega dne neposredno seznanil pod strokovnim vodstvom tipčka, ki me je že od ranega jutra vodil naokoli in ki se je kanil čim prej znebiti nič kaj prijetnega opravila.

Po jutranji kavici (ki je bila v našem oddelku, pa tudi povsod drugod v tovarni obred, ki smo se ga vsi zaposleni pridno udeleževali, pa najsi so bile razmere za pitje črne tekočine še tako neugledne, je iz improviziranih zaklonišč – karton, pleh, salonitke, vse je prišlo prav, kot v rovih na fronti – večkrat na dan prijetno zadišalo; v nasprotju z današnjikom, ko nič več ne diši, pač pa oko kamere vate strmi in dviguješ ročico, če greš lahko lulat in kakat, na čik pa kar pozabi) mi je škilasti poba mojih let kakšno urico ali dve vtepal v glavo raznorazne standarde, ki so veljali v kovinsko-predelovalni industriji, me opremil z lično izde-